

Merre tovább Európa?

*Az Európai Unió stratégiai autonómiájának lehetőségei
és korlátai*

A Political Capital és a Friedrich-Ebert-Stiftung tanulmánya

2021. május

Összefoglaló

- Az Európai Unió tagállamainak körében egyre inkább prioritás a stratégiai autonómia erősítése, a lényeges tagállami nézeteltérések miatt azonban még nem született konszenzus arról, hogy a stratégiai autonómia pontosan mit is jelent, és mely területek erősítését vonná maga után.
- A stratégiai autonómia fogalmának három fő értelmezési módja van. Az uniós szakértők és döntéshozók egy része pusztán az információszerzés szabadságát, mások a döntéshozatali autonómiát, a fogalom legelkötelezettebb hívei pedig a cselekvés autonómiáját értik alatta. A fogalom értelmezésétől függően a tagállamok egy része pusztán a fokozott külpolitikai/diplomáciai autonómiát szorgalmazzák, más tagállamok pedig az Unió biztonsági és védelmi képességeinek erősítését tartanak fontosnak.
- Az uniós szintű védelmi együttműködés harmonizációjának számtalan előnye lehet, a nemzeti érdekek azonban gyakran visszavetik ezeket a törekvéseket, hátráltatva az interoperabilitást, illetve növelve a tagállamok és az EU biztonsági kiadásainak mértékét. Míg sokan a szuverenitás kérdését szembeállítják a NATO missziójával, a mai értelemben vett stratégiai autonómiáról szóló diskurzus nem elsősorban a kemény hatalmi eszközök erősítését irányozza elő, hanem inkább az EU „sharp” vagy normatív hatalmának erősítését.
- Az európai szuverenitás erősítése nem csak a kül-, biztonság- és védelempolitika területén mehet végbe: számtalan példát láttunk már arra, hogy az Unió képes volt előmozdítani nemzetközi gyakorlatokat, és ezt a normatív hatalmat olyan területekre is elengedhetetlen lenne kiterjeszteni, mint a klímavédelem, a megújuló energiaforrásokkal kapcsolatos innovációk, a globális egészségügy vagy a digitális piacok szabályozása, olyan partnerekkel összhangban, mint az Egyesült Királyság, az Egyesült Államok vagy akár Ausztrália.

Tartalom

1. Bevezető	4
2. Puha hatalom vagy stratégiai autonómia: kötelező a választás?	4
A stratégiai autonómia fogalmának eredete és változásai	6
3. Stratégiai autonómia a Brexitet és a világjárványt követően	12
A védelempolitikai együttműködés lehetőségei	12
Az uniós stratégiai autonómia lehetőségei egyéb területeken.....	15
4. Konklúzió	16

1. Bevezető

2016 óta, a Brexit és Donald Trump amerikai elnökké választása óta nem lankad az a példátlan mértékű figyelem, ami az Európai Unió önállóságára, stratégiai és döntési autonómiájára irányul. Bár a COVID-19 vírus okozta világjárvány újabb fénytörésbe helyezte az ügyet, azok a faktorok, amelyek lehetővé tették Trump megválasztását és a Brexitet, nem tűntek el, és várhatóan nem is fognak maguktól. A Biden-adminisztráció jelentős lépéseket tett az amerikai- európai uniós viszonyok helyreállítására, de a populista politikai erők önmagában ettől még nem fognak meggyengülni, sőt, bizonyosan számos országnak fognak még vezetőket adni.

Annak ellenére, hogy az önállóságról szóló vita az uniós diskurzus szerves részévé vált az elmúlt években, még mindig nincs egyetértés azzal kapcsolatban, hogy a stratégiai autonómia pontosan mit is jelent, és arról sem, hogy az Uniónak mely területeken kellene önállóbbá válnia, és mely területeken nem.

A tanulmány ezt a problémakört járja körbe. A következő részben megnézzük, hogy a stratégiai autonómia fogalma miért is ennyire vitatott, és miért nem volt támogatottsága korábban. Ezt követően azt vizsgáljuk, hogy jelentése honnan ered, hogyan változott az évek alatt: míg korábban a fogalom főként a szorosabb védelmi együttműködésről szólt, mostanra egészen más értelmet nyert; a védelempolitika mellett az energiapolitika, a kereskedelem, a pénzügyi piacok és az ellátási láncok biztosítása is fókuszba került. Amellett, hogy összehasonlítjuk a stratégiai autonómia régi és új jelentését, azt is megnézzük, hogy mely európai uniós tagállamok milyen mértékben, milyen területen és miért támogatják a fogalom megvalósítását.

Végezetül pedig megvizsgáljuk, hogy az Unió stratégiai autonómiára vonatkozó törekvései hogyan alakulhatnak majd a jövőben, mely szakpolitikai területeken lesznek azok a legrelevánsabbak, és mekkora változás várható majd az Unió nemzetközi kapcsolatrendszerében, különös tekintettel az Egyesült Államokhoz és az Egyesült Királysághoz fűződő viszonyában.

2. Puha hatalom vagy stratégiai autonómia: kötelező a választás?

Évtizedek óta az Európai Unió nemzetközi környezetben betöltött szerepét puha, civil vagy normatív hatalomként is definiáljuk.¹ Az előbbi két meglehetősen hasonló fogalom szerint az Unió nemzetközi befolyása a gazdasági erején és a civil békefenntartó képességein alapszik, és ez az, ami megkülönbözteti olyan aktoroktól, amelyek „kemény” hatalom – vagyis többnyire katonai erő – által tudják csak érvényesíteni akaratukat és befolyásukat a nemzetközi

---

¹ Ian Manners, *Journal of Common Market Studies*, 2002:
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1468-5965.00353>

színtéren. A normatív hatalom fogalma ezen túlmutat, hiszen az Unió hatalomgyakorlását már nem empirikus keretek között vizsgálja, hanem a kognitív folyamatokat helyezi előtérbe, vagyis azt, hogy milyen szubjektív jelentéseket és értékeket társít a nemzetközi közösség az Unióhoz.

Ezek a fogalmak mind rámutatnak arra, hogy az Unió a gazdasági erejével, a képviselt vagy képviselni vélt értékeivel, illetve nemzetközi szinten meghatározó szabályrendszerével tudott jelentős normatív és többnyire puha hatalom maradni. Ezzel együtt járt az is, hogy a kemény hatalmi eszközökre, vagyis a biztonsági és védelmi kiadásokra sokkal kevesebb figyelem irányult eddig.

Mindehhez az is kellett, hogy a legtöbb EU-tagállam NATO-tagállam is egyben; biztosítva volt tehát a régió védelme, míg az Unió meg tudta őrizni puha hatalmi szerepét. A biztonság- és védelempolitika jelentősége persze tagállamonként eltérő. Az uniós védelempolitikai együttműködés végig gyerekcipőben maradt a NATO eltérő földrajzi elhelyezkedésből adódó érdekkülönbségei, a különböző fenyegetések országonként eltérő megítélése, illetve az Unió nemzetközi gazdasági és szabályozói ereje miatt. Ez az egyenlet tette lehetővé, hogy az Unió egy puha és normatív globális hatalom szerepét vállalja magára, de egyben korlátozta is az uniós védelem- és biztonságpolitikai együttműködés mértékét. Az uniós tagállamok földrajzi elhelyezkedéséből következő eltérő történelmi tapasztalatok pedig eltérő érdekekhez és stratégiai kultúrához is vezetnek, ami további akadály a Unió hagyományos értelemben vett stratégiai autonómiájának erősítésének.

Ahhoz, hogy megértsük, most miért kerül újra és újra fókuszba az Unió stratégiai autonómiája, fontos megérteni a geopolitikai változásokon kívül azt is, hogy ezek a folyamatok milyen hatással vannak az Unió globális szerepére vagy annak a percepciójára.

Ian Manners szerint az EU-t bizonyos értékek alapján különböztetjük meg más politikai entitásoktól. Ide tartozik a demokrácia, a jogállamiság, a szabadság és az emberi jogok.² Az elmúlt évtizedek válságai azonban sorra megingatták az uniós értékekbe vetett bizalmat: a 2008-as pénzügyi válságot követő időszak alatt az emberek jóléte és elégedettsége lényegesen romlott³, a 2015-ös – és azóta sem megoldott – menekültválság alatt pedig az EU képtelen volt egységesen reagálni a válságra – ahogy az számtalanszor előfordult azóta is –, és kudarcot vallott a legalapvetőbb emberi jogok biztosításában is a menekültek számára.

Az egyre asszertívabb Kínával, a transzatlanti együttműködésből kikacsintgató Törökországgal és a szomszédjai ellen agresszívan fellépő Oroszországgal egyre többet konfrontálódik az Unió. A 2016 és 2021 közötti időszakban – összefüggésben Donald Trump elnökségével – az Uniónak egyedül kellett fellépnie az egyre autoriterebb hatalmakkal szemben, globális befolyása és diplomáciai ereje azonban gyakran gyengének bizonyult.

---

² Ian Manners, *Journal of Common Market Studies*, 2002:

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1468-5965.00353>

³ Jocelyne Clench-Aas, Arne Holte, *Scandinavian Journal of Public Health*, 2017. augusztus:

<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1403494817718692>

David Stuckler, Aaron Reeves, Rachel Loopstra, Marina Karanikolos, Martin McKee, *European Journal of Public Health*, 2017. október: https://academic.oup.com/eurpub/article/27/suppl_4/18/4430523

Mario Draghi, az Európai Központi Bank akkori vezetője egy 2013-as beszédében érzékeltette, melyek azok a tényezők, amelyek az Unió normatív hatalmának gyengüléséhez vezet(het)nek: „A szuverenitás az a képesség, hogy a kormányok képesek a tőlük elvárt alapvető szolgáltatásokat biztosítani az embereknek. Az, aki nem képes ezt a feladatát ellátni, csak a nevében szuverén.”⁴

Az állampolgárok jólétének biztosításában vallott vélt vagy valós kudarc pedig egyenesen vezet az Unión belül az antidemokratikus és populista erők népszerűségéhez, ami rombolja az EU alapelveibe és értékeibe vetett bizalmat, tovább gyengítve az Unió normatív hatalmát. Ezek a folyamatok pedig elkerülhetetlenül vezetnek a stratégiai autonómiáról szóló diskurzushoz, amely legtöbbször valamilyen külső vagy belső válságra reakcióként alakul ki.

Mindezek ellenére az Unió továbbra is képes befolyásolni a nemzetközi gyakorlatokat és sztenderdeket, vagyis normatív hatalmát nem veszítette el.⁵ Mi sem mutatja ezt jobban, mint az Általános Adatvédelmi Rendelet (GDPR) elfogadása, ami végül nem csak az uniós adatvédelmi gyakorlatokra volt hatással⁶, vagy az EU kibocsátás-kereskedelmi rendszerének létrehozása, ami a nemzetközi szén-dioxid-kibocsátás árazási politikáját azóta is meghatározza.⁷

A stratégiai autonómia fogalmának eredete és változásai

A hidegháborút követően, a jugoszláv háborúk során több európai állam is cserben hagyva érezte magát a visszafogott amerikai beavatkozás miatt. Ennek folyománya, hogy Jacques Chirac mellett Tony Blair is támogatta az európai védelmi képességek megerősítését, azért, hogy szükség esetén Európa független hatalomként is fel tudjon lépni egy konfliktusban. A franciák ezt később olyannyira fontosnak tartották, hogy az önálló európai védelmi együttműködés zászlóvivői lettek, miközben számos uniós tagállam idegenkedett a franciákra gyakran jellemző kezdeményező és felfedező katonai stratégiától.

Arról az évtizedek alatt nem született konszenzus, hogy az uniós védelmi együttműködés katonai műveleteket vagy inkább csak civil missziókat tegyen lehetővé. Utóbbi fontossága kétségkívül abban rejlik, hogy az Unió szerepvállalása így szinte teljesen elkülönül a NATO-étól, megelőzve a szerepek és feladatok duplikációját. A gyakori tagállami félelmekkel ellentétben azonban az uniós katonai műveletek sem jelentenék feltétlenül a NATO háttérbe szorítását, pusztán azt eredményeznék, hogy amikor az amerikai, a brit vagy más NATO-tagállam érdekei nem egyeznek az Unióiéval, akkor Brüsszelnek is lennének önálló képességei a műveletek lebonyolítására. Ilyesmire főleg régiós konfliktusok kapcsán kerülhet sor, és az ezzel

---

⁴ Európai Központi Bank, 2013. október 9.:

https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2013/html/sp131009_1.en.html

⁵ Anu Bradford, *The Brussels Effect: How the European Union Rules the World*, 2020:

<https://scholarship.law.columbia.edu/books/232/#:~:text=The%20Brussels%20Effect%20shows%20how,influence%20long%20into%20the%20future.>

⁶ Christian Peukert, Stefan Bechtold, Michail Batikas, Tobies Kretschmer, Centre for Economic Policy Research, 2020. szeptember: <https://voxeu.org/article/how-gdpr-affects-global-markets-data>

⁷ Timothy Laing, Misato Sato, Michael Grubb, Claudia Comberti, LSE Research Online, 2014. május: <https://core.ac.uk/download/pdf/208157412.pdf>

kapcsolatos törekvések általában nem az önálló, globális katonai szerepvállalást indítványozzák.

A hidegháború vége a legtöbb európai államot meggyőzte arról, amit Fukuyama a történelem végének hívott, vagyis a nyugati demokráciák térnyerésének szükségszerűségéről. Így amikor a jugoszláv háborúk alatt Európát meglepetésként érte az Egyesült Államok visszafogott szerepvállalása, megrendült a bizalom a transzatlanti együttműködésben, de mégsem vezetett az európai szuverenitás teljes mértékű újragondolásához. Az események hatására a 1993-as Maastrichti Szerződéssel létrejött az Európai Unió, aminek a külpolitika vált az egyik alappillérvé.

A 2001. szeptember 11-ei támadásokat követően az USA globális szerepvállalása radikálisan megnőtt, ami újra megerősítette az Unió Amerikába és a transzatlanti kapcsolatokba vetett bizalmát, így ismét háttérbe szorultak az európai stratégiai autonómiával és szuverenitással kapcsolatos törekvések. Franciaországon és az Egyesült Királyságon kívül ekkoriban még kevés elkötelezett híve volt az uniós szintű biztonság- és védelempolitika erősítésének.

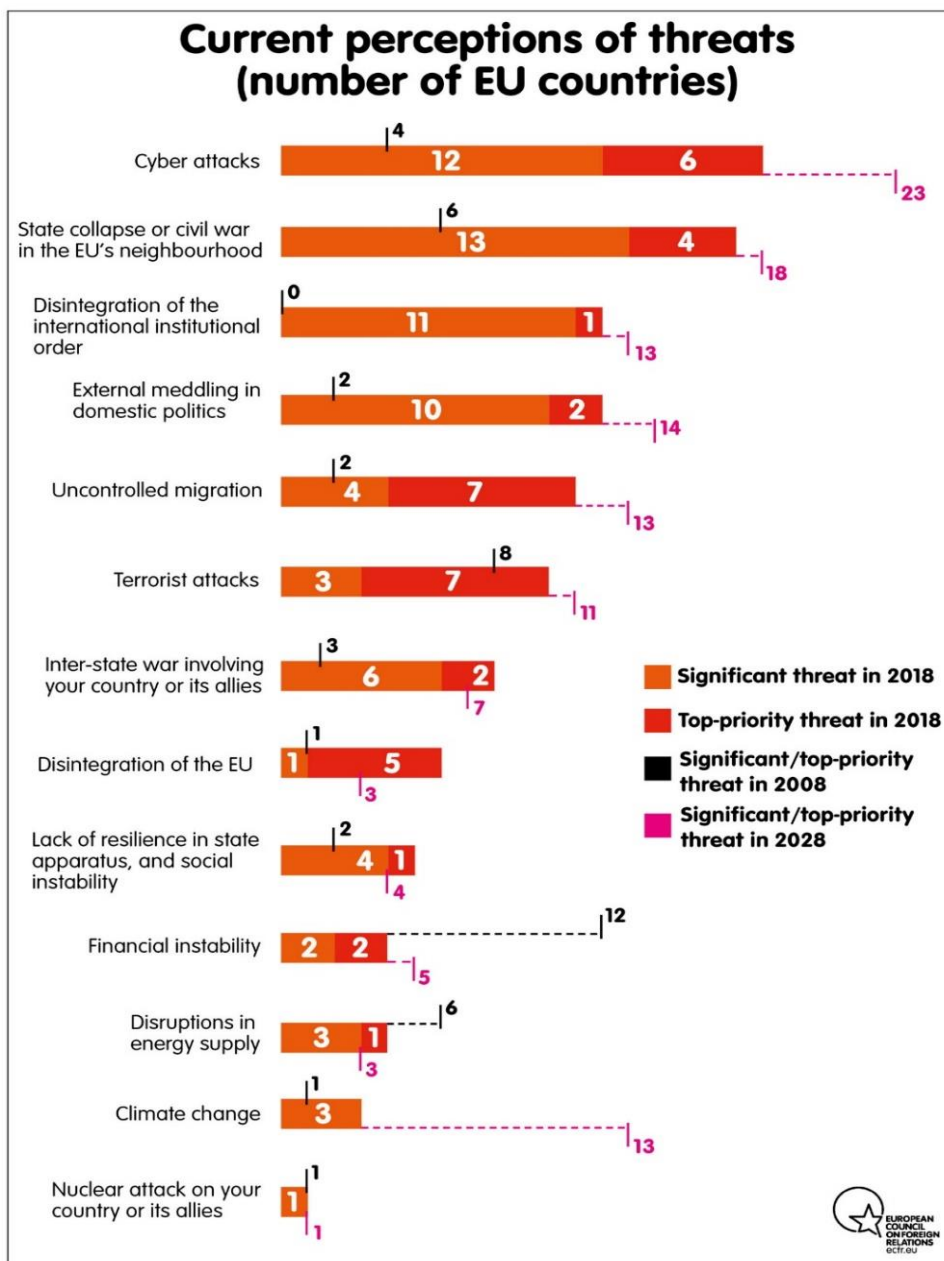
A 2010-es évek ebben is változást hoztak. Ehhez olyan események kellettek, mint az arab tavasz, a szíriai háború kitörése, az ISIS létrejötte, a menekültválság vagy a Krím anektálása. Az évtized második felében aztán jött a Brexit és Trump elnöksége, s ezek összhatására egyre több tagállam kezdte átértékelni az uniós szuverenitás és stratégiai autonómia kérdését.

A 2013-as francia védelmi Fehér Könyv⁸ ismét megerősítette az európai védelmi képességek megerősítése iránti elkötelezettséget, hiszen olyan regionális problémák megoldásában, mint amilyenek a Közel-Keletről, Észak-Afrikából vagy a Száhelből eredhetnek, az Európai Unió nem várhatja az Egyesült Államok segítségét – már csak azért sem, mert a földrajzi távolság miatt az USA nem érdekelt olyan mértékben a régiós konfliktusokba való beavatkozásban, mint az Unió. Ezt remekül mutatja, hogy míg 2016-ban az Egyesült Államok afrikai parancsnokságának (AFRICOM) büdzséje körülbelül 300 millió dollár volt, 2017-ben ez az összeg 225 millió dollárra csökkent, és 2018-ban is ezen a szinten maradt.⁹

---

⁸ Francia védelmi Fehér Könyv, 2013: <https://www.defense.gouv.fr/english/dgris/defence-policy/white-paper-2013/white-paper-2013>

⁹ Amerikai Védelmi Minisztérium, 2018-as fiskális év: https://comptroller.defense.gov/Portals/45/Documents/defbudget/fy2018/fy2018_OM_Overview.pdf

1. ábra: Fenyegetések értékelése az Unión belül
 Forrás: European Council for Foreign Relations

A European Council for Foreign Relations 2018-ban végzett felmérése¹⁰ szerint a nemzetközi szakértők, politikusok és kutatók által kiemelt veszélyek lényegesen megváltoztak 2008 óta, ahogyan az az 1. ábrán is látszódik. A felmérés szerint az európai szakértők egyre inkább tartanak a kibertámadásoktól, a klímaváltozástól, a migrációtól, az EU szomszédságában kialakuló válságoktól vagy polgárháborútól és a külföldi beavatkozási kísérletektől is. Ma már ez a lista minden bizonnyal kiegészülne az egészségügyi szektort érintő kihívásokkal is, mint amilyen a COVID-19 világjárvány is. Ezekből a változásokból pedig elkerülhetetlenül következik az uniós kül-, biztonság- és védelempolitika újragondolására, vagy legalábbis annak

¹⁰ Susi Dennison, Ulrike Franke, Pawel Zerka, European Council for Foreign Relations, 2018. július: https://ecfr.eu/special/the_nightmare_of_the_dark_the_security_fears_that_keep_europeans_aware_at_n/

megerősítésére vonatkozó törekvések. Ezt mutatja az is, hogy a 2016-ban az EU által először publikált Globális Stratégiában¹¹ a stratégiai autonómia már mint célkitűzés szerepel.

2016-ban létrejött a mérföldkőnek számító Európai Védelmi Alap, amely előírta a példátlanul szoros uniós együttműködést a hadiparban és a védelmi képességek fejlesztésében, 2018-ban pedig létrejött az Állandó Strukturált Együttműködés is erre a célra, amelyben hamarosan részt fog venni az Egyesült Államok, Kanada és Norvégia is¹².

Habár politikai szinten a britek sosem voltak elkötelezett támogatói a stratégiai autonómia fogalmának és egy esetleges uniós hadseregnek, a gyakorlatban mégis különösen szoros védelmi együttműködés jellemzi a franciákkal való viszonyukat. A Fehér Könyvben elképzelt együttes összhaderejű felfedező erőket létre is hozták, 2015-től pedig már közös brit-francia hadgyakorlatokra is sor került.

A britek létrehozták a hasonló elnevezésű Közös Felfedező Haderőt (Joint Expeditionary Force, JEF) is, amihez a következő (nem csak uniós) tagállamok csatlakoztak: Dánia, Finnország, Észtország, Izland, Latvia, Lettország, Litvánia, Hollandia, Norvégia és Svédország. A JEF azonban egy meglehetősen informális struktúrán alapszik, nem bír jogi kötőerővel a résztvevő országokra nézve; leginkább azt a célt szolgálja, hogy az Egyesült Királyság a Brexit után is valamilyen formában részt vegyen az uniós védelmi együttműködésben.¹³

A stratégiai autonómia fogalma természetesen nemcsak a britek, de több olyan uniós tagállam részéről is kritikát váltott ki, akik elkötelezettek voltak a NATO keretein belüli együttműködés felé, és attól tartottak, hogy egy európai hadsereg vagy pusztán csak a szorosabb uniós védelmi együttműködés a NATO háttérbe szorítását vagy a védelmi képességek duplikációját eredményezné.

A European Council for Foreign Relations egy 2019-es, nemzetközi szakértők megkérdezésén alapuló tanulmánya¹⁴ is azt mutatja, hogy a legtöbb uniós tagállam (22) főként konfliktus utáni stabilizációs és válságkezelői missziók keretében gondolkodik a stratégiai autonómiáról. 7 tagállam gondolja továbbá, hogy ez lehetővé kellene, hogy tegye a kollektív védelmet, és 8 tagállam támogatná, hogy az Unió képes legyen magas intenzitású, támadó katonai műveletekre.¹⁵

---

¹¹ Európai Unió Globális Stratégia, 2016 június:

https://eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf

¹² Reuters, 2021. május: <https://www.reuters.com/world/us/us-among-first-foreign-countries-join-eu-defence-project-diplomats-say-2021-05-05/>

¹³ Jolyon Howorth, Comparative European Politics, 2019. március:

<https://link.springer.com/article/10.1057/s41295-019-00161-w>

¹⁴ Ulrike Franke, Tara Varma, European Council for Foreign Relations, 2019. július 18.:

https://ecfr.eu/special/independence_play_europes_pursuit_of_strategic_autonomy/#:~:text=ECFR%20has%20put%20forward%20a,well%20beyond%20the%20defence%20field.&text=To%20develop%20strategic%20autonomy%2C%20the,United%20States%20sees%20ESA%20efforts.

¹⁵ Ulrike Franke, Tara Varma, European Council for Foreign Relations, 2019. július 18.:

https://ecfr.eu/special/independence_play_europes_pursuit_of_strategic_autonomy/#:~:text=ECFR%20has%20put%20forward%20a,well%20beyond%20the%20defence%20field.&text=To%20develop%20strategic%20autonomy%2C%20the,United%20States%20sees%20ESA%20efforts.

Az uniós stratégiai autonómiát aligha lehet a NATO nélkül megvalósítani, inkább a feladatmegosztás vezethet sikerre, amire vannak is jó példák. Ilyen a Közös Biztonság- és Védelempolitika (CSDP) néhány missziója¹⁶: többek között a CSDP vette át a NATO-tól a békefenntartó Concordia és Althea (EUFOR) missziókat a Balkánon, az utóbbi máig működik.

További sikertörténet az EU NAVFOR Szomália partjainál: sokáig szoros kooperáció volt mind műveleti, mind taktikai szinten az EU NAVFOR és a NATO Ocean Shield között¹⁷, annak ellenére, hogy vajmi kevés politikai akarat volt az uniós és a NATO műveleteinek összehangolására. Márpedig épp ez lenne az egyik fő prioritása a stratégiai autonómiának, a másik pedig a hadipari kooperáció. Utóbbi szintén gyakran akadályokba ütközik, mivel nemzeti szinten gyakran megfogalmazódik az aggodalom, hogy az uniós szintű ipari konszolidáció és a fegyvergyártó vállalatok összevonása munkahelyek elvesztésével járna, éppen ezért nagyon kevés tagállam kormánya menne bele.

Ennek azonban az az egyik következménye, hogy az új technológiákat lassabban fejlesztik és szerzik be. Költségessége miatt a tagállamok vonakodnak például a civil és a katonai célra egyaránt használható drónok fejlesztésétől, míg egy közös uniós projekt keretében ez sokkal gyorsabban lenne megvalósítható, és minden bizonnyal költséghatékonyabb is lenne¹⁸.

A költséghatékonyság pedig nem csak az uniós drónprogram kapcsán lenne fontos, hanem az egész uniós hadipari kooperáció meghatározó aspektusának kellene lennie, hiszen annak hiánya hosszú távon a katonai felszerelések és eszközök magasabb árát eredményezi.¹⁹ Ha ugyanis nincs nemzetközi szinten versenyképes uniós hadipar, akkor az amerikainak nincs versenytársa a NATO-n belül, ami megint csak felhajtaná az árakat. Az amerikai eszközök jóváhagyása ráadásul gyakran sok időbe telik, mivel a szenzitív technológiákkal rendelkező eszközök specifikációit az Egyesült Államok gyakran nem tudja vagy nem akarja megosztani az EU-val, további anyagi és logisztikai akadályokat gördítve az együttműködés elé.

---

¹⁶ Michael E. Smith, Journal of European Integration, 2018. október:

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/07036337.2018.1488840>

¹⁷ Carmen Gebhart, Simon J. Smith, Cooperation and Conflict, 2014. május:

<https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0010836714532917?journalCode=caca>

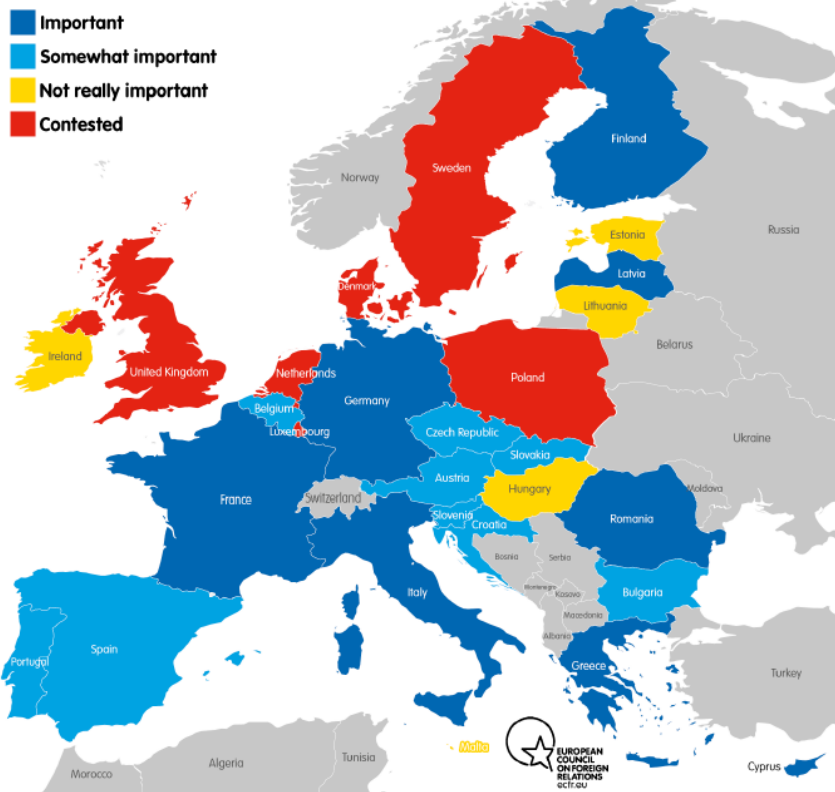
¹⁸ Clara Marina O'Donnell, Centre for European Reform, 2013. júlis:

<https://www.cer.eu/publications/archive/policy-brief/2013/trials-and-tribulations-european-defence-co-operation>

¹⁹ Clara Marina O'Donnell, Centre for European Reform, 2013. júlis:

<https://www.cer.eu/publications/archive/policy-brief/2013/trials-and-tribulations-european-defence-co-operation>

How important is the goal of European strategic autonomy to your country's foreign and defence policy?

2. ábra A stratégiai autonómia fontosságának megítélése az EU-ban
Forrás: European Council for Foreign Relations

Ahogy azt a European Council for Foreign Relations intézet már említett 2019-es felmérése²⁰ is mutatja, továbbra is lényeges eltérések vannak aközött, hogy mely tagállamok milyen mértékben támogatják a stratégiai autonómiára való törekvést, illetve hogy hogyan értelmezik azt. A tanulmány szerint az uniós stratégiai autonómiának három lényegi, eltérő eleme van: az információs autonómia, a döntéshozatali autonómia és az önálló cselekvésre való képesség.

A tagállamok egy része, köztük Németország és Lengyelország, döntéshozatali autonómiát ért a fogalom alatt, amely egyedül a politikai folyamatokra van hatással. Más tagállamok, például Csehország, Románia, Finnország vagy Lettország pedig a cselekvőképesség erősítését tartják fontosnak, ami szorosan kapcsolódik a védelmi és önálló műveleti képességek erősítéséhez²¹. Megint mások az információs autonómiát is prioritásnak tartják; ez azokra a képességekre vonatkozik, amelyek elengedhetetlenek ahhoz, hogy az Unió önállóan tudjon információkat gyűjteni és elemezni. Ennek támogatói leginkább Málta, Ausztria és Észtország.

²⁰ Ulrike Franke, Tara Varma, European Council for Foreign Relations, 2019. július 18.: https://ecfr.eu/special/independence_play_europes_pursuit_of_strategic_autonomy/#:~:text=ECFR%20has%20put%20forward%20a,well%20beyond%20the%20defence%20field.&text=To%20develop%20strategic%20autonomy%2C%20the,United%20States%20sees%20ESA%20efforts.

²¹ Ulrike Franke, Tara Varma, European Council for Foreign Relations, 2019. július 18.: https://ecfr.eu/special/independence_play_europes_pursuit_of_strategic_autonomy/#:~:text=ECFR%20has%20put%20forward%20a,well%20beyond%20the%20defence%20field.&text=To%20develop%20strategic%20autonomy%2C%20the,United%20States%20sees%20ESA%20efforts.

Ez utóbbi törekvés már csak azért is egyre inkább prioritássá válhat az Unió számára, mivel eddig nagyban támaszkodott az Egyesült Királyság felderítő és információszerzési képességeire, a Brexitet követően azonban csak egyre korlátozottabb hozzáférése van a brit szolgálatok által gyűjtött adatokhoz. Ez a hiányosság egyébként már a Brexit előtt is egyértelmű volt: Párizs kérésére például a britek hosszú távú felderítő csapatokat küldtek az ENSZ MINUSMA missziójához a Száhelben²², annak ellenére, hogy Franciaországon kívül több uniós tagállam, köztük Németország, Hollandia vagy Dánia is részt vesz a misszióban.

A 2015-2020 közti időszakban a mindenkori brit kormány többször is egyértelművé tette, hogy aktív résztvevői akarnak maradni az uniós védelem- és biztonságpolitikának az Európai Védelmi Ügynökség (EDA), az Európai Védelmi Alap (EDF) és az Állandó Strukturált Együttműködés (PESCO) keretein belül is. Az UK-EU tárgyalások során mégsem történtek érdemi előrelépések e téren, így a védelmi együttműködés bár biztos, mikéntje és mértéke egyelőre kérdéses.

Emellett pedig a Trump-korszakra jellemző fagyos amerikai-uniós kapcsolatok is ráébreszthették az EU döntéshozóit arra, hogy a politikai realitásoktól függően akár az USA is tovább korlátozhatja, hogy milyen információkat oszt meg uniós tagállamokkal, akár a NATO-együttműködés keretében, akár bilaterális szinten.

3. Stratégiai autonómia a Brexitet és a világjárványt követően

A tágabb geopolitikai folyamatok, illetve a transzatlanti szövetségben tapasztalt belpolitikai válságok sorozata rávilágított arra is, hogy az Unió tagállamainak külpolitikai és biztonságpolitikai stratégiája és percepcióik lényegesen eltérnek, ami továbbra is akadály lehet az uniós stratégiai autonómia erősítésének. Továbbra sincs egyetértés például a keleti és déli szomszédság fontosságáról, a nukleáris elrettentésről, a magas intenzitású, támadó katonai műveleti képességek szükségességéről vagy az EU-orosz, EU-USA, EU-NATO kapcsolatokról. Ebben a fejezetben azt járjuk körül, hogy milyen lehetőségei lesznek az EU-nak a tágan értelmezett stratégiai autonómiájuk és szuverenitásuk erősítésére.

A védelempolitikai együttműködés lehetőségei

Mivel az Egyesült Királyság és az Egyesült Államok stratégiai fókusza fokozatosan a csendes-óceáni térség felé tolódik, az Unió egyre több tagállama érzi szükségét saját védelmi képességein és műveleti autonómiája megerősítésének. Arról azonban eltérőek a vélemények, hogy mely képességek megerősítésére volna is szükség uniós szinten. A legtöbb tagállam számára még mindig a 2009-es Lisszaboni Szerződésben foglaltak az irányadók, vagyis a légi üzemanyag-utántöltési, békefenntartói, civil és orvosi támogatói, katonai mobilitási és evakuációs képességek, illetve az interoperabilitás erősítése.

Bár a stratégiai autonómiával kapcsolatos diskurzus gyakran az offenzív katonai képességekről szól, lényeges hiányosságok vannak még a Lisszaboni Szerződésbe foglalt képességek esetén

---

²² Andrew Tchie, RUSI, 2020. április 9.: <https://rusi.org/commentary/uk-joins-unwinnable-fight-sahel>

is, márpedig amikor a stratégiai autonómia vagy a védelmi képességek erősítéséről van szó, gyakran az utóbbira lenne érdemes koncentrálni. Nem azért, mert támadó katonai műveletek végrehajtásához volnának szükségesek, hanem azért, hogy az Unió hatékonyan fel tudjon lépni régiós válságokban, és képes legyen teljesíteni a Lisszaboni Szerződésben foglalt olyan kötelezettségeit, mint a katonai tanácsadás és felkészítés, a lefegyverzési műveletek, a békefenntartó missziók, a válságkezelés és a humanitárius segítségnyújtás.²³

Jellemzően szükség van egy-egy válságra ahhoz, hogy a védelmi kooperációról szóló párbeszéd előremozduljon; a jelenleg zajló diskurzus erősödéséhez is kellett többek közt a Trump-korszak transzatlanti kapcsolatokat erodáló működése. A legtöbb tagállamban megfigyelhető attitűdök alapján pedig az látszódik, hogy az európai stratégiai autonómia nem a NATO gyengítését, az európai-amerikai kapcsolatokat háttérbe szorítását, az Amerikával való együttműködés megtagadását vagy a feladatok, szerepek, képességek duplikációját irányozza elő, hanem pusztán az uniós szerepvállalás erősítését.

Egy műveleti szempontból függetlenül működő uniós hadsereg vagy egy NATO-tól teljesen független európai parancsnokság létrehozására ma meglehetősen kis esély mutatkozik. A stratégiai autonómia erősítésére pedig a hadipari kooperáción keresztül is van lehetőség, hiszen ezen a területen az eltérő biztonságpercepciók nem akadályai, hanem motorjai lehetnek az együttműködésnek.

A katonai stratégia mellett meglehetősen kevés szó esik az európai védelmi ipar és technológiai bázis erősítéséről, annak ellenére, hogy az uniós védelmi képességek erősítése felé ez lenne az első és legfontosabb lépés. A hidegháborút követően jelentősen csökkent az európai országok által a biztonsági és védelmi szektorban történő kutatás-fejlesztésre fordított források mértéke, egyrészt a biztonságpercepciók változása, másrészt pedig a megszorító gazdasági intézkedések miatt. Ez hosszú távon rontani fogja az EU globális szerepét és versenyképességét.

Az uniós szintű hadipari kooperációnak számos előnye lehet: a katonai felszerelések gyártásában aktívabb európai részvétel hozzájárulhat az uniós hadipar fejlődéséhez, csökkentené a katonai eszközök és felszerelések árát, illetve erősítené az ipari és technológiai innovációt. Az Európai Bizottság egy 2013-as tanulmánya szerint a párhuzamosságok 26 milliárd eurót pazaroltak el akkor²⁴, és ez az éves összeg azóta sem csökkent érdemben²⁵. Az EU-s védelmi képességek uniós szinten való összehangolása tehát már csak költséghatékonysági szempontból is prioritást kellene, hogy élvezzen, hiszen a katonai képességek duplikációjának megszüntetése jelentős forrásokat szabadítana fel a tagállamok számára.

Egy közös európai drónprogram például nemcsak munkát teremtene, és erősítené az uniós hadipart, de olyan hírszerzési képességeket is megteremtene, amelyeket az EU a Brexittel elveszített, és amelyek kapcsán az EU eddig is erősen az Egyesült Államokra és az Egyesült

---

²³ Lisszaboni Szerződés, 28 B cikk: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12007L%2FTXT>

²⁴ Blanca Ballester, European Added Value Unit, 2013. december: http://81.47.175.201/sky-water/attachments/article/188/2013_Cost_of_Non_Europe_Security_Defence_Policy.pdf

²⁵ Európai Védelmi Alap, 2017. június: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/memo_17_1476

Királyságra támaszkodott. A mesterséges intelligencia vagy a kibervédelmi képességek terén is fontos lenne a kooperáció megteremtése, megerősítése²⁶.

A negyedik ipari forradalomnak köszönhetően az olyan kifinomult, duális alkalmazású technológiai fejlesztések, mint a mesterséges intelligencia, az autonóm robotok és a különböző kibertechnológiák egyre elterjedtebbek lesznek, fejlesztésükben pedig Kína, az Egyesült Államok, Izrael, Oroszország, az Egyesült Királyság és Kanada is élenjáró lesz. Ezek a technológiák a jövőben erősen meg fogják határozni a globális hatalmi dinamikákat és struktúrákat²⁷, ezért – habár a normatív hatalma erős – az EU nem teheti meg, hogy hosszú távon kimarad ezeknek a technológiáknak a fejlesztéséből és alkalmazásából.

Mivel ezek az új technológiák civil és katonai használatának is jelentős piaci átalakító, társadalmi, jogi, etikai és biztonsági hatásai lehetnek²⁸, kiemelten fontos lenne, hogy az EU részt vegyen ezeknek a technológiáknak nemcsak a kutatásában és fejlesztésében, de annak szabályozásában is. Amennyiben azonban az EU háttérbe szorul, és lemarad a kutatás-fejlesztésben, normatív hatalma is gyengülni fog, hosszú távon pedig még korlátozottabb lesz a lehetősége arra, hogy befolyásolja a legújabb technológiák alkalmazásának globális szabályrendszerét.

Ezek fényében nem meglepő, hogy egyre nagyobb hangsúly helyeződik az uniós védelmi ipar erősítésére. Csernatonin szerint egy lényeges paradigmaváltás zajlik²⁹, hiszen eddig a modern államok nemzeti szuverenitásának sarokkövei voltak a hadipar és a védelmi politika, de ez a 2000-es évektől megváltozni látszik a globalizáció hatására, a nemzetközi hadipar kialakulásával. Ez a változás teszi lehetővé az EU számára is, hogy a védelmi iparból és szakpolitikákból egyre nagyobb szeletet hasítson ki magának a jövőben, amely kétségkívül nemzeti ellenállásba fog majd ütközni időnként.

Részben ennek a folyamatnak is a következménye, hogy hosszú távon elkerülhetetlen és szükséges is az amerikai és az európai védelmi erők megkettőzése. Kiemelten a logisztikai eszközök, például az információgyűjtésre és szállításra használt eszközök duplikációja lenne hasznos, mivel ezek a képességek az Egyesült Államokban is hiányosak. Kori Schake egy tanulmányában arra világított rá, hogy az európai haderő erősítése nemcsak az USA-t mérsékelten érintő régiós konfliktusok kezelése miatt lenne hasznos, hanem azért is, mert ezzel az Uniónak is nagyobb befolyása lenne az amerikai döntéshozatalra.³⁰ A jövőben pedig

---

²⁶ Nádudvari Anna, SVKK, 2018. június 28.: [https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/SVKK_Elemz%C3%A9sek_2018_12_A%202017-es%20francia%20strat%C3%A9giai%20fel%C3%BClvizsg%C3%A1lat%20%C3%A9rt%C3%A9kel%C3%A9se%20\(N%C3%A1dudvari%20A.\).pdf](https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/SVKK_Elemz%C3%A9sek_2018_12_A%202017-es%20francia%20strat%C3%A9giai%20fel%C3%BClvizsg%C3%A1lat%20%C3%A9rt%C3%A9kel%C3%A9se%20(N%C3%A1dudvari%20A.).pdf)

²⁷ Raluca Csernatonin, *Peace, Security and Defence Cooperation in Post-Brexit Europe*, 2019: <https://www.springerprofessional.de/en/the-eu-s-technological-power-harnessing-future-and-emerging-tech/16564040>

²⁸ Raluca Csernatonin, *Peace, Security and Defence Cooperation in Post-Brexit Europe*, 2019: <https://www.springerprofessional.de/en/the-eu-s-technological-power-harnessing-future-and-emerging-tech/16564040>

²⁹ Raluca Csernatonin, *Peace, Security and Defence Cooperation in Post-Brexit Europe*, 2019: <https://www.springerprofessional.de/en/the-eu-s-technological-power-harnessing-future-and-emerging-tech/16564040>

³⁰ Kori Schake, Centre for European Reform, 2002. január: <https://www.cer.eu/publications/archive/working-paper/2002/constructive-duplication-reducing-eu-reliance-us-military-as>

az USA és az EU fókusza valószínűleg el fog válni egymástól, és míg az USA részéről továbbra is elvárás lesz, hogy az EU aktív formálója legyen az Európa szomszédságában zajló folyamatoknak, Washington és London figyelme az ázsiai régiók felé fog irányulni, nagyobb teret hagyva az Unió régiós szerepvállalásának.

A védelmi szektorban tehát lenne helye egy erősebb uniós együttműködésnek, de ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy a szuverenitás és a stratégiai autonómia zászlaja alatt az összes EU-s törekvés előremutató volna. Itt van például a European Peace Facility³¹, amely újabban lehetővé teszi az Unió számára, hogy partnereinek ne csak kiképzésbeli vagy békefenntartói támogatást nyújtson, hanem azt is, hogy fegyvereket szállítson konfliktus sújtotta térségekbe. Habár első ránézésre ez egy remek lehetőségnek tűnhet az Uniós hadipar piacának erősítésére, az instabil régiókba való fegyverszállítás hosszú távon lényegesen ronthat az Unió és a tágabb régió biztonságán. Semmi garancia nincs ugyanis arra, hogy az EU által eladott vagy biztosított fegyverek és eszközök nem különböző milíciák kezében kötnek ki, ahogy arra sincs, hogy az EU által biztosított fegyvereket a különböző autoriter rezsimek³² nem a hazai ellenzék és társadalmi mozgalmak elnyomására fogják használni.

Az uniós stratégiai autonómia lehetőségei egyéb területeken

Az aktuális geopolitikai folyamatok arra is rámutattak, hogy az uniós stratégiai autonómiát lehet és kell is tágabban értelmezni, hiszen a védelmi együttműködés szükséges, de nem elégséges. A külpolitikai szerepvállalás megerősítésének fontos elemei lennének még a multilateralizmus erősítése, és főleg a régiós partnerekkel és szövetségesekkel való szorosabb együttműködés politikai, fejlesztéspolitikai, gazdasági, szociális és biztonságpolitikai területeken is. Ez kiemelten fontos lenne a Balkán, Észak-Afrika és a Szubszaharai Afrika kapcsán, ahol meglehetősen visszafogott szerepvállalásra lehet majd számítani az Egyesült Államok részéről.

Bár az Egyesült Államok kapcsolata Kínával és Oroszországgal is jelentősen romlott az elmúlt években, az Uniónak törekednie kell a kooperációra olyan területeken, amelyek nem veszélyeztetik az EU biztonságát és autonómiáját. Ilyen területek lehetnek a globális adósságkezelés, a klímavédelemi szttenderdek betartásának szorgalmazása, a globális egészségügy javítása, vagy a fegyverkorlátozási rezsimek megújítása³³, kiemelten a kialakuló technológiák fényében, amelyek korlátozására még nem született nemzetközi gyakorlat.

Emmanuel Macron egy 2017-es beszédében az Európai Unió szuverenitásának már hat irányát különböztette meg, kitérve a hagyomány értelmezését a stratégiai autonómiának. A biztonsági, határvédelmi és a kül- és fejlesztéspolitikai együttműködés mellett már kiemelt

---

³¹ European Peace Facility: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2021/03/22/eu-sets-up-the-european-peace-facility/>

³² Michael Peel, Financial Times, 2021. május: <https://www.ft.com/content/dd29eb4d-1fc0-4123-ada1-290c4c63d966>

³³ Heather Williams, Asymmetric arms control and strategic stability: Scenarios for limiting hypersonic glide vehicles, 2019. augusztus: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01402390.2019.1627521>

figyelmet kapott a digitális szuverenitás, az európai ipar és gazdaság erősítése és a környezetvédelem is³⁴.

A külpolitikai szerepvállalás egyre meghatározóbb eleme a klímavédelem, amiben az Unió aktívan szerepet is vállal, főleg a Trump-korszak óta. Joe Biden megválasztása ellenére az Unió és az Egyesült Államok klímavédelmi stratégiái között lényeges különbségek vannak kialakulóban: míg az Egyesült Államok a privát szféra innovációjára, a zöld befektetésekre és az olyan új technológiákra – mint a zöld hidrogén – esküszik a karbonsemlegesség eléréséhez, addig az Európai Unió inkább a nemzetközi környezetvédelmi szabályozásra gyakorolt hatás, a szénárzás és a megújuló energiaforrások innovációja által remél változást.³⁵ Ahogy a kibocsátáskereskedelmi rendszer is jelzi, az Unió képes a nemzetközi gyakorlatok és szabályozások alakítására, főleg az olyan nagy kibocsátókkal való együttműködés ösztönzésére, mint Kína vagy az Egyesült Államok.

A stratégiai autonómia eléréséhez elengedhetetlen lesz az Unió szerepvállalása az egészségügy terén is. A globális vakcinagyártási képességek létrehozásában például az Unió nagy szerepet játszhatna. Ez egyrészt fontos azért, hogy lehetővé váljon az egyenlőbb globális vakcinadisztribúció, és hogy a fejlődő vagy feltörekvő országokban is meg lehessen akadályozni a vírus további terjedését. Az Unió hosszú távú nemzetközi sztemderdek felállításával is segíthetne megteremteni a globális vakcinaelosztáshoz szükséges képességeket, és ez a jövőbeli járványok hatékony kezelését is ösztönözn.

4. Konklúzió

Míg számos szakértő és politikus az Európai Unió hatalmának gyengülését hangoztatja, rengeteg lehetőség és eszköz áll rendelkezésre az Unió normatív hatalmának megtartására és erősítésére, amihez elengedhetetlen az utóbbi években jelentősen kibővült tartalmú stratégiai autonómia. Az EU normatív hatalma még mindig erős; a járvány és a Brexit pedig lehetőséget teremtettek arra, hogy a megfelelő szakpolitikai döntések, aktív nemzetközi szerepvállalás és a multilaterális kapcsolatok erősítése által az Unió még hatékonyabb formálója legyen a nemzetközi rendszernek.

Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy ellentétben a gyakran hangoztatott állításokkal, az Európai Unió védelmi képességeinek fejlesztése nem jár együtt a transzatlanti kooperáció és a NATO gyengülésével. Ellenkezőleg, egy erős, a regionális konfliktusok elhárítására vagy menedzselésére is képes EU a NATO-t is erősíti. Sőt, az uniós stratégiai autonómia megvalósulása nem is lenne lehetséges a NATO nélkül, sem gyenge transzatlanti kapcsolatokkal. Az USA számára is elengedhetetlenül fontos lenne egy erősebb védelmi

---

³⁴ Nádudvari Anna, SVKK, 2018. június 28.: [https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/SVKK_Elemz%C3%A9sek_2018_12_A%202017-es%20francia%20strat%C3%A9giai%20fel%C3%BClvizsg%C3%A1lat%20%C3%A9rt%C3%A9kel%C3%A9se%20\(N%C3%A1dudvari%20A.\).pdf](https://svkk.uni-nke.hu/document/svkk-uni-nke-hu-1506332684763/SVKK_Elemz%C3%A9sek_2018_12_A%202017-es%20francia%20strat%C3%A9giai%20fel%C3%BClvizsg%C3%A1lat%20%C3%A9rt%C3%A9kel%C3%A9se%20(N%C3%A1dudvari%20A.).pdf)

³⁵ Mehreen Khan, Leslie Hook, Victor Mallet, Katrina Manson, Financial Times, 2021. április 23.: <https://www.ft.com/content/b95de724-75c8-4155-88ed-5808fb761942>

képességekkel és diplomáciai erővel rendelkező Unió, amit már régóta szorgalmaz is az USA mindenkori kormánya, már csak a globális fókusz keletre tolódása okán is.

Bár az Egyesült Királyság – az európai védelmi képességek fejlesztésének és stratégiai autonómiájának talán lehangosabb ellenzőjeként – kilépett az Unióból, a világjárvány pedig rávilágított számos olyan problémára, amit csak közös erővel lehet megoldani, az Unió tagállamai között továbbra sincs egyetértés a stratégiai autonómia jelentésével és annak kiemelt területeivel kapcsolatban, legyen szó az uniós védelempolitika földrajzi fókuszáról, vagy akár klímavédelmi célokról, stratégiákról. Emiatt az európai stratégiai autonómia megvalósulása a még sokáig meglehetősen korlátozott maradhat.

Az uniós szintű védelmi együttműködés harmonizációjának számtalan előnye lehet, a nemzeti érdekek azonban gyakran visszavetik ezeket a törekvéseket, hátráltatva az interoperabilitást, és növelve az összuniós biztonsági kiadások mértékét. Az európai védelmi, békefenntartói és konfliktuskezelő feladatokhoz azonban elengedhetetlen lenne az uniós interoperabilitás fejlesztése, a kutatás és az innováció európai szintű támogatása, illetve a hadipar harmonizációja. Ezek nemcsak csökkentenék az Unió hadiparra és védelemre fordított hosszú távú költségeit, de lehetővé tennék, hogy a kialakuló technológiák miatt átalakuló hatalmi viszonyok mellett az EU továbbra is erős normatív hatalom maradjon, hiszen az új technológiáknak lényeges piacátalakító hatásuk van, és befolyásolják a nemzetközi jogi, etikai és társadalmi környezetet is, ezek szabályozására pedig még elenyésző példát láthattunk.

Az európai szuverenitás erősítése pedig nem csak a kül-, biztonság- és védelempolitika területén mehet végbe: számtalan példát láttunk már arra, hogy az Unió képes volt előmozdítani a nemzetközi gyakorlatokat, és ezt a normatív hatalmat olyan területekre is elengedhetetlen lenne kiterjeszteni, mint a klímavédelem, a megújuló energiaforrásokkal kapcsolatos innovációk, a globális egészségügy vagy a digitális piacok szabályozása, olyan partnerekkel összhangban, mint az Egyesült Királyság, az Egyesült Államok vagy akár Ausztrália.